

Stražnja strana kazule prije radova

Stražnja strana kazule nakon radova

Maja VRTULEK

Hrvatski restauratorski zavod Zagreb - Restauratorski centar Ludbreg

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI NA KAZULI KAT. BR.3.6.

U tekstu koji slijedi opisan je kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na trećoj po redu kazuli iz Zbirke sakralne umjetnost, smještenoj u kapeli Sv. Križa dvorca Batthyany u Ludbregu. Jedan od ciljeva radionice za tekstil u Restauratorskom centru Ludbreg je da provede cjelovit konzervatorsko-restauratorski postupak na tekstilnim predmetima iz Zbirke kako bi ih konzervirali i zaštitili od daljnjeg oštećivanja i propadanja s obzirom da su izloženi predmeti vrlo vrijedni i jedinstveni na ovom području.

OPIS PREDMETA

Kazula kataloški broj 3.6. izrađena je od tkanina proizvedenih u Austriji ili Njemačkoj u zadnjoj četvrtini 19. st. Dimenzije predmeta iznose 112,3 X 68,9 cm. Na prednjoj i stražnjoj strani kazule bočni dijelovi sašiveni su od ljubičastog svilenog damasta s tipičnim neorenesansnim motivima četverolista, tvoreći svojim obrubom mrežasti raster. Prednji i stražnji, središnji vertikalni dijelovi kazule sašiveni su od ljubičastog brokata² s motivima povezanih ovala, oblika badema, sa stiliziranim motivom granate jabuke obrubljene razigranim akantusovim lišćem. Ovakva vrsta brokata, sa specifično oblikovanim florealnim motivima, spada u skupinu svilenih tkanina izrađenih posebno za crkvena ruha u zadnjoj četvrtini 19. stoljeća.

ZATEČENO STANJE KAZULE

Na prednjoj strani kazule, središnji vertikalni dio od ljubičaste atlas svile proširane zlatnim i srebrnim nitima, prekriven je slojem nečistoće (prašine i prljavštine). Najveća oštećenja brokata nalaze se u gornjem dijelu, niti osnove izgubile su oslonac u potki pa su ovješene, a motiv veza slabo ili gotovo uopće nije čitljiv. Na tom je dijelu vidljiva intervencija, ovješene niti ručno su prošite koncem. Donji dio brokata je znatno manje oštećen. Atlas svila mjestimično je izlizana, niti veza ovješene su dok su zlatna i srebrna srma iz kojih su izatkani motivi granate jabuke kao i svilena pređa odvojeni od podloge. Bočni dijelovi od ljubičastog svilenog damasta, s prednje strane kazule, prekriveni su slojem nečistoće dok je boja na pojedinim mjestima izbljedila.

Cijela kazula ukrašena je pozamenterijskim trakama, izatkanih od srebrne srme, koje se nalaze uz vanjske rubove, na spoju bočnih i središnjih dijelova te na spoju prednjeg i stražnjeg dijela kazule. Traka je prekrivena slojem nečistoće, na nekim je dijelovima potamnjela uslijed oksidacije, mjestimično je izlizana i niti su pokidane (posebno oko vratnog izreza). Središnji vertikalni dio sa stražnje strane kazule, dobro je očuvan, a najveća oštećenja vidljiva su u predjelu vratnog izreza i uz donji rub. Niti veza su ovješene pa motiv nije čitljiv dok je atlas svila izlizana i mjestimično pokidana. Bočni dijelovi stražnje strane kazule od ljubičastog svilenog damasta imaju mala oštećenja koja su nastala zbog nepravilnih nabora, tkanina je istrošena i boja je izbljedjela. Podstava od pamučnog platna u keper³ vezu jako je zaprljana, po rubnim dijelovima mjestimično izlizana i pokidana.

Međupodstava je izrađena od grubog lanenog platna koje je obrubljeno ljubičasto-smeđom plišanom trakom. Na međupodstavu je aplicirana svilena tkanina bočnih dije-

lova, središnji umeci i rubna pozamenterijska traka.

OPIS PROVEDENIH KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKIH RADOVA

Prije početka konzervatorsko - restauratorskih radova kazula je detaljno fotografirana (totali, detalji oštećenja) nakon čega su uzeti uzorci za identifikaciju u Prirodoslovnom laboratoriju Hrvatskog restauratorskog zavoda u Zagrebu. Kazula kat. br. 3. 6. očišćena je mehanički od površinske prašine te su markirani rubovi svih pozamenterijskih traka na gornjoj tkanini⁴ i to s prednje i stražnje strane kazule. Kazula je rastavljena na sastavne dijelove koji su, zasebno u punoj dimenziji, ucrtani na Hostaphan foliju. Pozamenterijske trake od srebrne srme očišćene su mokrim postupkom, nakon čega su izravnane i osušene, a pokidane niti oko vratnog izreza učvršćene su svilenim filamentom u odgovarajućem tonu. Dijelovi ljubičastog damasta kao i podstava, s prednje i stražnje strane kazule, očišćeni su mokrim postupkom nakon čega je slijedilo sušenje i izravnavanje. Za sanaciju oštećenja (oslabljenih niti, poderotina) korištena je kombinirana tehnika: parcijalno podljepljivanje krepelin svilom u odgovarajućem tonu, na koju je prethodno nanijeto termoplastično ljepilo, i šivanje svilenim filamentom (u lokalnom tonu) konzervatorskim bodom. Međupodstava je očišćena suhim postupkom nakon čega je relaksirana i izravnana na ravnoj podlozi pomoću staklenih utega.

Brokatni dijelovi s prednje i stražnje strane kazule, zbog oštećenja svilenog nosica, podloženi su cijelom dužinom debljom krepelin svilom obojanom u odgovarajućem tonu. Nova svila učvršćena je bodom obameta uz rubove brokata nakon čega je provedena rekonstrukcija motiva na dijelovima na kojima motiv nije bio čitljiv. Iako je na brokatnom dijelu s prednje strane kazule, na najoštećenijem dijelu, zatečena intervencija šivanjem, nakon njenog uklanjanja dio motiva ipak je ostao čitljiv.

Kompletan konzervatorsko - restauratorski postupak proveden je na odjelu za tekstil u Restauratorskom centru Ludbreg, Hrvatskog restauratorskog zavoda. Radove su izvodile djelatnice RCL-a Venija Bobnjarić Vučković, Ada Vrtulek Gerić i Maja Vrtulek, a u nekim fazama sudjelovale su i djelatnice odjela za tekstil iz Zagreba Branka Regović i Blaženka Beatović. Svi radovi izvršeni su pod nadzorom i uz konzultacije sa voditeljicom odjela za tekstil HRZ-a iz Zagreba, Bernardom Rundek Franić.

BILJEŠKE:

1. Zbirku sakralne umjetnosti u kapeli Sv. Križa u dvorcu Batthyany u Ludbregu čine predmeti od kamena, drvene polikromirane skulpture, slike na platnu, liturgijsko posuđe, crkvene knjige i crkveno ruho. Liturgijsko ruho sadrži sedam kazula, dvije zastave i velum.
2. Ljubičasti brokat na podlozi od ljubičaste atlas svile motivi su izvedeni broširanjem sa srebrnom i zlatnom niti
3. keper vez - osnovni vez u tkanju
4. gornja tkanina - ljubičasti svileni damast i brokat

LITERATURA:

1. Katalog stalnog postava Zbirke sakralne umjetnosti, Ludbreg, 1998.
2. Dokumentacija konzervatorsko-restauratorskih radova Hrvatskog restauratorskog zavoda-Restauroorskog centra u Ludbregu
3. Umjetnička topografija Hrvatske, Ludbreg, Zagreb, 1997.
4. V. Anić - I. Goldstein: Rječnik stranih riječi, Zagreb, 1999.
5. Tekstil paramenta, Crkveni tekstil Hrvatskog povijesnog muzeja, Katalog muzejskih zbirki XXX, Zagreb, 1998.